

4. Софієв С. О., Теслицький А. А. Проблемні питання щодо застосування на практиці норм кримінального процесуального законодавства в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 473–478. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2024/5_2024.pdf (дата звернення: 09.12.2025)

5. Вінцук, В. В. Вплив воєнного стану на особливий режим кримінального провадження. Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 16 квіт. 2025 р.). МВС України ; Нац. поліція України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінол. асоц. України. – Вінниця : ХНУВС, 2025. С. 429-433. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/23e96d02-be0d-4b9c-93e2-1ccedd405ec6>

Рашевський Віталій Валерійович,
прокурор Одеської спеціалізованої
прокуратури у сфері оборони Південного
регіону, аспірант кафедри
криміналістики та судової медицини НАВС
Науковий керівник:

Хахуцяк Ольга Юріївна
завідувач кафедри кримінальної юстиції
навчально наукового інституту права та
психології НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО, ЯК СУБ'ЄКТА ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Необхідність дослідження даної теми особливо гостро постала з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації проти України, адже рівень військових злочинів з моменту початку воєнних дій суттєво підвищився.

Авжеж, найважливішим фактором, який вказує на підвищення кількості військових злочинів, є загальний призов осіб на військову службу під час мобілізації, а також залучення до відсічі збройної агресії підрозділів Національної поліції України.

Як наслідок, після прийняття Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» було оголошено загальний призов військовозобов'язаних осіб на військову службу, а органи державної влади та місцевого самоврядування переведено на особливий режим роботи.

Слід звернути увагу, що відповідно до ч. 2 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію», у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму

воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [1].

Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану» від 21 березня 2023 р. № 3000-IX [2] було розширено коло осіб, які несуть кримінальну відповідальність за вчинення військових злочинів.

У ст. 401 КК України зазначено поняття військового кримінального правопорушення.

Військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [3].

Слід звернути увагу, що ст. 401 КК України було доповнено абзацом другим частини другої, відповідно до якого поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі у бойових діях, несуть відповідальність за ст.ст. 402, 403, 414–416, 422, 427, 429, 430, 432–435 цього розділу [2; 3].

Як наслідок, в органах поліції розпочалося створення нових підрозділів особливого призначення (при головних управліннях – стрілецькі батальйони, в Департаменті патрульної поліції – підрозділи «Хижак»).

Проте зазначені норми, а саме ч. 1 та ч. 2 ст. 401 КК України, врегульовують різні за характером правові відносини.

Недарма у ст. 401 КК України зазначено, що військовими злочинами є злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби.

Порядок несення або проходження військової служби регулюється Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України [4] та Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України [5], дія яких не поширюється на поліцейських.

Відповідно до ст. 60 Закону України «Про Національну поліцію», відносини, що виникають у зв'язку зі вступом, проходженням та припиненням служби в поліції, регулюються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами з питань проходження служби в поліції [1].

З цього випливає, що абзац другий частини 2 ст. 401 суперечить частині 1 цієї ж статті у зв'язку з невнесенням змін до профільних нормативних актів, що регулюють проходження військової служби та служби в поліції.

Також незрозумілим є принцип визначення у ст. 401 КК України лише частини статей розділу XIX закону про кримінальну відповідальність, які поширюють свою дію на поліцейських.

Як наслідок, безкарним залишається самовільне залишення місця служби поліцейським поліції особливого призначення Національної поліції України, вчинене в бойовій обстановці, що є найчастішим злочином серед

військовослужбовців та інших осіб, які здійснюють відсіч збройної агресії російської Федерації проти України.

Проведений аналіз чинних норм КК України щодо настання кримінальної відповідальності за вчинення військових кримінальних правопорушень демонструє наявність колізій, які створюють об'єктивні передумови в умовах воєнного стану (при належному правозастосуванні) для ухилення винних осіб від покарання та неналежної роботи державних інститутів.

З метою усунення виявленої колізії правових норм необхідно внести відповідні зміни до Кримінального кодексу України, які б унеможливили настання зазначених ризиків.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>;
2. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану» від 21 берез. 2023 р. № 3000-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3000-20#n13>;
3. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2834>;
4. Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» 24 берез. 1999 р. № 548-XIV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#n14>
5. Указ Президента «Про Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» 10 груд. 2008 р. № 1153/2008, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text>

Резніченко Вікторія Анатоліївна

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту НАВС

Завальна Валерія Вадимівна

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту НАВС

Науковий керівник:

Хахуцяк Ольга Юріївна

Завідувач кафедри кримінальної юстиції навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОЦЕСУАЛЬНА РІВНІСТЬ СТОРІН ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕАЛЬНОГО ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Принцип рівності сторін закріплений у Кримінальному процесуальному кодексі України: провадження здійснюється на основі змагальності; сторони мають рівні права на збирання й подання доказів та інші процесуальні права [2].